

**Анатолій Турчак,
Олена Маркова,**
Центральноукраїнський державний
педагогічний університет
імені Володимира Винниченка,
м. Кропивницький

УПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОЮ ТА МЕТОДИЧНОЮ РОБОТОЮ ЗАКЛАДУ СПОРТИВНОГО СПРЯМУВАННЯ

Основним документом, що регулює навчально-виховний процес у ліцеї спортивного спрямування є навчальний план, затверджений управлінням освіти облдержадміністрації. У навчальному плані повинно бути враховано всі передумови для здобуття повноцінної освіти ліцеїстами з урахуванням державних вимог і потреб особистості. Курси трудового навчання, фізичної культури, музики не вивчаються як окремі предмети. За рахунок цього резерву часу вводяться предмети спортивного профілю: історія спорту, основи валеології основи теорії і методики спортивного тренування та інші.

Навчальний процес ліцею спортивного спрямування будується за принципом роботи вузів, а саме: навчальний рік поділяється на семестри; по закінченню I семестру ліцеїсти складають атестації, результати яких заносяться до залікових книжок; в кінці II семестру ліцеїсти складають атестації і державні атестації відповідно до навчальних програм з предметів.

Навчальні заняття в спортивному ліцеї розпочинаються 1 вересня закінчуються 20 червня. Навчальний рік поділяється на семестри: перший – з 1 вересня до 19 грудня, другий – з 19 січня до кінця навчального року.

Протягом навчального року для ліцеїстів проводяться канікули – з 20 грудня до 18 січня.

Створенню передумов для здобуття повноцінної освіти всіма ліцеїстами з урахуванням державних вимог і потреб особистості повинно сприяти поєднання у змісті освіти інваріантної частини та частково варіативної частини навчального плану. Навчальний план ліцею спортивного спрямування охоплює таку сукупність предметів: базові загальноосвітні навчальні дисципліни, профільні предмети та курси за вибором учнів.

До навчального плану входять предмети, які закладають основи теоретичних знань, допомагають ліцеїстам систематизувати знання з інших наук, власні життєві спостереження й досвід, а також знання, здобуті в позаурочній роботі, із засобів масової інформації.

Наприклад, за рахунок варіативної складової навчального плану виділяються години на:

- поглиблене вивчення профільних предметів (біологія, англійська мова);

- введення профільних предметів і спецкурсів («історія спорту», «основи валеології», основи теорії і методики спортивного тренування, які забезпечують профільну спрямованість навчання шляхом інтеграції знань та застосування їх у різних сферах діяльності, зокрема професійних);

- введення красзнавчого предмету до варіативної частини робочого навчального плану відповідно до Національної доктрини розвитку освіти та з метою виховання творчої розвиненої особистості, патріота, гідного громадянина України;

- введення спецкурсів «Основи інформаційних технологій» (для ліцеїстів III- IV курсів).

Ліцей спортивного спрямування працює за навчальними планами: загальноосвітня школа – розробленим згідно Типових навчальних планів Міністерства освіти і науки України (наказ Міністерства освіти і науки України № 342 від 25.04.2001 р.; з видів спорту – згідно Типового навчального плану для училищ фізичної культури від 15.08.1996 р). Загалом навчальний тиждень загальноосвітньої підготовки триває 5 днів з тижневим навантаженням на ліцеїста не більшим 30 годин. Заняття відбуваються парами, розкладом передбачається 2-3 пари на день. Ліцей є повністю самостійним у виборі форм організації навчально-виховного процесу, методів і засобів його реалізації.

Навчально-виховний процес в ліцеї спортивного спрямування будується виключно на засадах наукової методології. Вся організація навчально-виховного процесу, зміст, форми і методи навчання та виховання є такими, що теоретичні і практичні відомості на будь-якому рівні вивчення відповідають даним сучасної науки, нормам загальнолюдської моралі.

Вся робота колективу викладачів-предметників повинна визначатися з позиції педагогічно обґрунтованої доцільності. Головним напрямком їхньої діяльності є організація результативного керівництва навчально-виховним процесом, мобілізація зусиль кожного педагога на розв'язання основних завдань з навчання і виховання ліцеїстів. Використовуючи на практиці педагогічні основи викладачі чітко уявляють головні завдання, над якими вони працюють і питання оперативного характеру, що вимагають невідкладного розв'язання.

У навчально-виховному процесі створюються умови для морально-етичної оцінки учнями реальних та навчальних ситуацій і перевірки своїх можливостей. Організація такої пізнавальної діяльності

передбачає гнучке поєднання індивідуальної та групової, самостійної і керованої, класної і позакласної діяльності.

В спортивному ліцеї використовуються різноманітні форми навчальних занять – урок, лекція, семінар, навчально-практичне заняття, дидактична гра, колоквиум тощо шляхом поєднання їх у раціональній системі.

Одним із засобів впровадження інноваційних технологій, шляхів практичного застосування досягнень педагогічної науки є відкриті заняття, які мають давати педагоги спортивного ліцею при проведенні тижнів педагогічної майстерності. Подібні заняття проводяться з метою показу і поширення найефективніших форм, методів та прийомів навчальної роботи.

Найважливішим засобом підвищення педагогічної майстерності вчителів, що пов'язує в єдине ціле всю систему роботи в спортивному ліцеї, є методична робота. Роль методичної роботи значно зростає в сучасних умовах у зв'язку з необхідністю раціонально та оперативно використовувати нові методики, прийоми і форми навчання та виховання.

Значне місце приділяється самоосвіті як одному із шляхів неперервної освіти на всіх етапах фахового вдосконалення. Вона включає підвищення рівня знань за фахом, загальної та професійної культури, вивчення передового педагогічного досвіду, проведення відкритих занять.

Методична робота викладачів ліцею – це постійний педагогічний пошук. Це теорія і практика, творчість і нелегка праця. Це і проблеми, й ідеї щодо їхнього вирішення.

Методичну роботу викладачів спортивного ліцею варто розглядати як систему практичних заходів, направлених на підвищення компетентності і професіоналізму.

Шляхи підвищення ефективності тренувальних й змагальних навантажень – це процес комплексної взаємодії розкриття закономірностей і основних принципів побудови тренувального процесу та можливості використання різних факторів працездатності спортсменів.

В основу покладені такі постулати:

- **здоровий спосіб життя** - єдина реальна, економічно і соціально виправдана альтернатива хворобам, наркотикам, тютюну, зловживанню алкоголем;

- **цілеспрямована рухова активність** - головна умова здорового способу життя, найефективніший засіб у досягненні спортивних результатів;

- **формування моральної відповідальності** кожної особистості за стан власного здоров'я і способу життя;

• *спрямування системи фізичного виховання на конкретну особистість* з урахуванням її потреб, цінностей, природних здібностей та характеру життєдіяльності.

Основний шлях управління тренувальними й змагальними навантаженнями є якісне планування з постійним аналізом їхніх результатів і своєчасним внесенням коректив. Специфіка тренувальної діяльності в юнацькому віці висуває особливі вимоги до вирішення завдань планування, спрямованих на досягнення найвищих результатів. Цей процес повинен проводитися з огляду на вікові особливості, функціональну підготовленість, змагальну діяльність, важливість адаптації до фізичного навантаження.

Підбір ефективних методів і засобів, що можуть сприяти підвищенню працездатності, є однією з актуальних проблем. Імовірність ефекту від фізичних навантажень залежить від теоретичного й експериментального дослідження, оптимізації системи контролю і управління в системі спортивної підготовки. Контроль і управління процесом спортивної підготовки у спортивному ліцеї складається з декількох компонентів роботи:

- якісне планування та своєчасна корекція тренувальної й змагальної діяльності;
- підбір засобів і методів, що забезпечують досягнення заданого ефекту тренувальної й змагальної діяльності;
- збір інформації про стан підготовленості спортсмена, де одним з головних критеріїв є змагальна діяльність;
- аналіз цієї інформації на основі зіставлення фактичних і заданих параметрів.

Підготовка спортсменів високого класу висуває потребу оптимізації тренувальних і змагальних навантажень для досягнення максимального тренувального й змагального ефекту. Сучасна практика спорту свідчить, що виконання обсягів тренувальної роботи, характерної для переможців найбільш значимих змагань, уже не є гарантією вищих досягнень для інших спортсменів. Підвищення працездатності під впливом тренування забезпечується раціональною побудовою цього процесу і вимагає оптимальної індивідуалізації планування. Для успішного управління підготовленістю спортсменів необхідна об'єктивна розробка планування тренувального процесу, починаючи від частин окремих занять і закінчуючи багаторічним плануванням.

Плануючи навчально-тренувальний рік, тренер-викладач ставить завдання: підвищення спортивної майстерності й фіксації його результатів в певний термін. До цього часу спортсмен повинен досягти спортивної форми – бути спроможним показати оптимально ефективний результат, виступаючи на запланованих змаганнях.

До переліку обов'язкової документації з планування тренера-викладача ліцею-інтернату входять:

- програма з виду спорту на певний період;
- річний план роботи навчальної групи;
- перспективний план підготовки спортсмена;
- річний план індивідуальної підготовки спортсмена (III – IV курс);
- робочий календарний план навчально-тренувальних занять;
- журнал обліку навчально-тренувальних занять [23].

Значна увага в процесі організації та управління спортивною підготовкою приділяється педагогічним і медико-біологічним основам підготовки спортсменів.

Отже, з педагогічним процесом спортивного тренування - це постійне дослідження стану спортсмена, де головними критеріями завжди є: функціональні можливості, основні показники підготовленості, змагальна діяльність. Після оцінювання різних сторін початкових показників об'єкта, прогнозуються модельні характеристики на певний період, підбирається зміст компонентів тренувальних та змагальних навантажень, розробляється стратегія застосування засобів та методів спортивної підготовки.

Використані джерела:

1. Каплінський, В. Основи виховної діяльності вчителя фізичної культури: Навчальний посібник. / В. Каплінський, І. Асаулюк – Київ: КНТ, 2017. – 294 с.: іл.

2. Машталер О.В. Мета, ціль і ціле покладання – базові категорії педагогіки/ О.В. Машталер, Ю.Л. Хом'яківський// Сучасні інформаційні технології та індивідуальні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Зб. наук. праць. – Вип. 12. – Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2006. – С.3-7.

3. Удич З. І. Психолого-педагогічна готовність вчителя до організації самовиховання старшокласників: навчально-методичний посібник / З. І. Удич. – Тернопіль, 2009. – 248 с.